

A HÓDOLATI ESKÜ LETÉTELE FŐT. FERENCZ JÓZSEF PÜSPÖKÜNK ÁLTAL.

Örömmel vesszük kezünkbe a tollat, hogy t. olvasóinkat egy fontos, s egyházunk kül és beléletére jelentékeny horderejű, eredményeiben messze kiható eseményről értesítsük. Szeretett főpásztorunkat, a Mlgs és Főtiszt. E. Főtanács felterjesztése alapján, Ő cs. és kir. apost. Felsege, püspöki minőségében, a magyar korona összes országaira kiterjedőleg legkegyelmesebben megerősítette, erről a szokott megerősítő kir. oklevelet kiállíttatta s megküldötte, a minek következtében főt. Ferencz József unitárius püspök f. évi január 28-án a szokott hódolati esküt az e végre kinevezett királyi biztos kezébe ünnepélyesen letette. Szerintünk Ő Felsege, a korona helybenhagyása, megerősítése, püspökünknek a magyar állam első rendű diplomaticus hivatalnokai sorába emelése, újabb elismerése és szentesítése önkormányzati jogunknak, formai bevezetése ama ténynek, melylyel anyaszentegyházunk Ferencz József kolozsvári lelkész és hittanárt, mult évi augusztus 27-én Arkoson tartott zsinati Főtanácsában, szabad választás útján főpásztorává emelte, „inter pares primus“-sá tette.

A fennirt ünnepély az érintett napon délelőtti templomozás után pontban 11 órakor tartatott meg — a templom helyett, hol legméltóbb helye lesz vala — kolozsvári főiskolánk nagy halltermében ¹⁾, a hol az E. K. Tanács tagjai számára a terem piaczn volt felállítva a zöld asztal, s a hová az E. K. Tanács tagjai, a város hivatali és értelmi kitűnőségei, érdeklődő közönsége, a szép nem és az isk. ifjúság, valamint tordai ekklezsiánk tagjai, oly szép számmal jelentek meg, a mely a termet zsufolásig megtöltötte s az ünnepélynek imposans szint kölcsönzött.

¹⁾ Ez alkalommal másod izben történt meg, hogy püspökünk nem a templomban tette le a hódolati esküt. Először néhai főt. Kriza Jánossal, ki a consistorialis teremben tette le 1861-ben egy vasárnap délután; és most másodsor.

Az ünnepélyt helyben lakó egyházi főgondnokunk Mlgs Dr. Berde Áron ur nyitotta meg, a ki az E. K. Tanács — ez alkalommal — nyilvános ülésének czélját rövid vonásokban eléadván, h. közjegyző Kovácsi Antalt felhivta arra, hogy terjeszsze elé mindazokat az előmunkálatokat és intézkedéseket, a melyeket az E. K. Tanács a püspök választásnak felsőbb helyen való megerősítése érdekében tett.

Az elnöknek eme felszólítására közjegyző Kovácsi Antal a fia tüzetes előterjesztést tett az E. K. Tanácsnak e tárgyban tett eddigi intézkedéseiről. Közjegyző a fia előterjeszti a vallási és közoktatási m. kir. miniszter ő nmlgának mult 1876-ik év dec. 28-ról 30780 sz. alatti leiratát, melyben tudatja, hogy ő cs. kir. apostoli Felsége Ferencz József kolozsvári papnak és tanárnak superintendenssé lett megválasztatását helybenhagyni, az arról szóló kir. megerősítési oklevelet magyar nyelven kiállíttatni, s a leteendő és aláírandó esküszöveg kíséretében a püspök ur kezéhez elküldeni méltóztatott, — egyszersmind méltóztatott felhatalmazni miniszter ő nmlgát, hogy a hódolati eskü bevételére udvarhelymegyei főispánt, ez idő szerint egyházunk egyik főgondnokát, Mlgs Daniel Gábor urat megbizhassa, ki az E. K. Tanácscsal és a püspök ural egyetértőleg január 28-át látta az eskü letételi ünnepélyre kitűzendőnek, a miről valamint esperes aiai, ugy egyh. tanácsos aiai is rövid úton értesítették.

Az érintett közjegyzői előterjesztésből örömmel látjuk azt, hogy felséges királyunk a kánonaink értelmében törvényesen választott püspökünket, alkotmányos törvényeink szerint, a magyar korona összes országaira kiterjedőleg erősítette meg, s az erről szóló oklevelet édes anyai nyelvünkön állította ki, nem latin nyelven. A mi a kir. oklevélben előforduló sérelmes superintendens kifejezést illeti, az E. K. Tanács helyesen tette, midőn bár jegyzőkönyvileg, tiltakozott e kifejezésnek minden oly értelmezése ellen, melyből püspökünk vagy szent vallásunk jogainak megrövidítését lehetne kimagyarázni, s midőn a főt. püspök urat felhatalmazta, hogy hazai törvényeink értelmében a törvény- és kánonszerű p ü s p ö k nevezetet használja és használhassa.

E közjegyzői előterjesztés után az elnök két bizottságot ¹⁾ ne-

¹⁾ A kir. biztoshoz Szigethi Miklós, alezredes elnöklete alatt Kővári László, Nagy János, Veres Dénes; a püspökhöz Magyar Mihály elnöklete alatt Czákó László és Nagy Lajos küldettek ki.

vezett ki a jelen volt egyh. tanácsosok közül a végre, hogy a püspököt és a kir. biztost a gyűlésben való megjelenésre felkérjék, a kiket megjelenésükkor a gyűlés zajosan megéljenzett.

A kir. biztos, megérkezése után, mindenek előtt kineveztetési oklevelét, ezután a kir. megerősítő oklevelet olvastatta fel, mely utóbbinak szövege a következő:

MI ELSŐ FERENCZ JÓZSEF

Isten kegyelméből ausztriai császár, Csehország királya stb. és Magyarország apostoli királya

kedvelt hiveinknek az unitária vallást követőknek üdvöt és kegyelmet.

Őszintén kedvelt hívünknek, magyar szent koronánk tanácsosának, Magyarországon vallás és közoktatási miniszterünk Nagyságos Trefort Ágostonnak előterjesztéséből értesülvén, miszerint vitéz Kriza János, egykoron királyi tanácsosunk elhunytával az unitária hitvallást követőknek egyházközségében megürült superintendensi hivatalára ezen egyházközség zsinati főtanácsa a törvényesen fennálló szokás szerint tisztelendő hívünket

F E R E N C Z J Ó Z S E F E T,

a kolozsvári unitária egyházközség ez idő szerinti lelkészét s ottani főiskolai hittanárt megválasztotta. Mi kegyelmes tekintetbe vévén vallás és közoktatási magyar miniszterünk ajánlatát, — nem különben kedvelt hívünk Ferencz Józsefnek Felsőges uralkodó Házunk iránt mindenkor tanusított hűségét, életének feddhetetlen voltát s egyéb jeles szellemi tulajdonságait, melyek alapján nekünk a törvények értelmében kegyelmes megerősítés végett ajánlatott;

indittatva éreztük Magunkat nevezett hívünket

F E R E N C Z J Ó Z S E F E T A Z U N I T Á R I A E G Y H Á Z K Ö Z S É G
S U P E R I N T E N D E N S I H I V A T A L Á B A N

legkegyelmesebben megerősíteni; mihez képest őt legfelsőbb királyi hatalmunknál fogva ezen hivatalra ezennel kinevezzük, és abban megerősítjük; ugy mindazonáltal, hogy köteles léssen, mind Nekünk, mind törvényes Örököseinknek e végre különösen kiküldendett királyi biztosunk színe előtt a nekünk tartozó hűségi esküt előlegesen letenni. Meghagyjuk és rendeljük ennél fogva ezen levelünk sorjában, mindeneknek öszszesen és egyenként az unitária hitvallást magyar szent koronánk alá tartozó országainkban követő hiveinknek, ugy az egyházi előjáróknak, mint a többi bármi ranguak-

nak és rendüeknek, hogy nevezett Ferencz Józsefet az unitária egyházak superintendensének ismerjék és ismerni tartozzanak, és köteleztessenek. Miről is kiadtuk ezen felséges pecsétünkkel, melylyel mint Magyarország apostoli királya élünk, megerősített királyi levelünket. Kelt a mi őszintén kedvelt hivünk nagyságos Trefort Ágoston, Magyarországon vallás és közoktatási miniszterünk kezei által. Bécsben, November hó tizenegyedikén, Urunk születése után ezer nyolczszáz hetvenhatodik esztendőben, magyar, cseh stb. országi uralkodásunk huszonnyolczadik évében.

F E R E N C Z J Ó Z S E F. (P. H.) T R E F O R T Á G O S T O N.

A fennebbi kir. megerősítő oklevél felolvastatása után a kir. biztos a következő meleg hazafias beszédet tartotta:

Főtisztelendő Püspök ur!

Méltóságos és Főtisztelendő E. K. Tanács!

„Nekem jutott a szerencse ez ünnepélyes alkalommal egy oly megbízást teljesíteni, melylyel — az eddigi szokás szerint — nem csak tekintettel főispáni állásomra, hanem mint egyházunk egyik főgondnoka tiszteltettem meg.

„Örömmel ragadom meg tehát az alkalmat, nem csak azért, hogy a legmagasabb rendeletnek foganosítását eszközöljem, hanem azért is, mert egyházunk érdekében történik, melynek érdeké az én érdekemmel azonos.

„Az erdélyi unitárius egyház sok viszontagságok között fentartotta magát, daczára annak, hogy keletkezése után néhány évtizeddel számban és hatalomban apadott.

„Koszorus költőnk ezen mondata: ‚megfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán‘, alkalmazható nem csak a nemzetre, de egyházunkra is, melynek jellege kiválóan magyar.

„Azon mély meggyőződés, mely megvilágítja az üldözés sötét ösvényét, és kijelölte azt az irányt, melyet követni kell, erősítette a küzdőket, és a szebb napok békövetkeztével az egyetértés ösztartatá a kis sereget, mely a küzdelemben kitartó, a béke idején munkás vala.

„Egy testület, avagy szövetség nem állhat fenn, nem erősülhet, ha annak tagjai nem működnek egy akarattal a kitzűzött célra. A széthúzás elforgácsolja az erőket, a tájékozatlanság hinárba vezet. Tehát kell ismerni a tért, mely a működésnek színhelye, a helyzetet, mely mozgását körvonalozza.

„E tekintetben megnyugvással lehet a multa tekinteni.

„E bérczes haza, melynek ormain az unitárius vallás igéi századokkal ezelőtt hirdettettek, melynek fiai a vallási türelem tekintetében az elsők közé méltóan sorolhatnak, fogadá bé keblébe az unitárius egyházat és annak elveit táplálá az alkotmányos szabadság éltető sugarával, mely nélkül sem vallási, sem politikai szabadelvü meggyőződés nem tenyészhet.

„Szűk vala a kör, melyben mozgott és élt, mert alig terjedt a Királyhágón túl és csak az újabb időben lett ez egyházközönség Albion földén és az Oceánon túl élő hitrokonaink által felfedezve és felkarolva.

„A Királyhágót másod ízben akkor lépte át, midőn a nemzet évszázados forró ohaja teljesült, midőn a két hazát, melyet a viszály elválasztott, az egyetértés egyesíté és lett azon két testből egy test, melynek azelőtt is csak egy szive volt.

„Az a szerény munkásság, az az áldozatkészség, mely lehetővé tette egyházunk fentartását, a figyelmet mindinkább magára vonta, és ez fokozódott az által is, hogy ennek fiai a korszellemmel mindig lépést tartani igyekeztek.

„Nem csekély érdeme volt ebben a többek között amaz egyneknek, kik a püspöki székeket koronként elfoglalták. Igazolja ezt egyházi történelmünk, igen a közel mult is, midőn a püspöki székbén egy közbecsülésben álló honfit láttunk, ki tudományos műveltsége, humanus érzelme által — daczára ama szerény helyzetnek, melyet egyházunk korlátolt jövedelme nyujthatott — fényt tudott árasztani a püspöki székről és tiszteltté tette állását. Nem ennek volt-e jele az a részvét, mely a hazafias érzelmü püspök Kriza János végtiszteletén nyilvánult, kinek ravatalánál megjelent e városnak színe java.

„E kitünő férfinak elhunytával megürülvén a püspöki hivatal, mult év augustusa havában az unitarismus egyik ős fészkében, Árkoson, tartott zsinat alkalmával emeltetett a püspöki székbé tisztelendő Ferencz József hittanár és helybeli első lelkész ur, ki egyházunk törvényes szokása szerint megválasztatása után esküjét azonnal letévén, hivataloskodását megkezdette.

„De a törvény kívánalmának csak akkor van elég téve, ha az előadott módon megválasztott püspök hivatalában fejedelmi megerősítést nyer, melynek alapja az Appr. Const. I. része I. czime 9-ik articulusában van letéve. A fejedelmi megerősítéssel egyuttal a hűségi eskü letétele is kapcsolatos.

„Ha visszatekintünk a legközelebbi püspök-választás idejére, „örömmel constatálhatjuk, hogy az alkotmányos szabadság védszár- „nya alatt vallásunk jogainak szabad gyakorlata e tekintetben sem „ütközött akadályokba, sőt az a legnagyobb készséggel vétetett fi- „gyelembe úgy királyunk ő Felsége, valamint alkotmányos kormá- „nyunk által is.

„És ez alkalommal méltóképp felújul kebleinkben az a tánto- „rithatatlan hűségérzet, melylyel az unitárius egyház törvényes fe- „jedelméhez mindig viseltetett.

„És ez érzés annál kedvesebb, mert kifejezése a trón és nem- „zet közötti egyetértésnek, melyben rejlik szeretett hazánk jövőjé- „nek biztonsága.

„A felolvasott okmányok alapján Ő cs. és apost. kir. Felsége „méltóztatott Főtiszt. Ferencz József püspök ur megválasztatását „legkegyelmesebben helybenhagyni és a m. kir. vallás és közokta- „tásügyi miniszter ő nmlgát felhatalmazni, hogy Ő Felsége legma- „gasabb nevében, a régi törvényes szokás szerint, leteendő hűségi „eskü bévételére engemet megbizzon. Felkérem tehát a főtiszt. püs- „pök urat a megküldött eskü-szöveg szerinti hűségi eskü leté- „telére“.

A leküldött eskü szövege, melynek szavaival, Derzsi József h. jegyző olvasása után, a püspök a hűségi esküt letette, a kö- vetkező :

„Én Ferencz József a magyar korona országaiban levő „unitárius hitvallást követők egyházközönségének törvényesen meg- „választott, és Ő császári és Apostoli királyi Felségének folyó évi „november hó 11-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelme- „sebben megerősített superintendense, esküszöm a mindentudó szent „Isten előtt, Ő császári és Apostoli királyi Felségének Első „Ferencz Józsefnek, törvényes uramnak és koronás kirá- „lyomnak, valamint az Ő legfelségesebb házából és véréből száрма- „zó törvényes utódainak törhetetlen hűséget és engedelmességet. „Esküszöm továbbá, hogy a törvényeket és az állami rend törvé- „nyes intézményeit megtartom, és semmi oly közösséget vagy ösz- „szeköttetést, sem a hazában benn, sem azon kívül fenn nem tar- „tok, a mi a közbátorságra veszélyes lehetne, sőt inkább az álla- „mot netalán fenyegető veszélyek elhárítására semmit el nem mu- „lasztandok.

„Isten engem úgy segítjen, Amen!“

A püspök a letett eskü visszaküldendő szövegét az ülés szí-
nén sajátkezüleg aláírván, a közönség őt zajos éljennel, a kir. biz-
tos pedig már megerősített hivatalában a következő meleg szavak-
kal üdvözölte :

„Fogadja a főt. püspök ur, mint már Ő császári és Apostoli
„királyi Felsége koronás királyunk hűségére és hazánk törvényeire
„megesküdött unitárius püspök, tőlem, mint kormányunk megbizott-
„jától, annak üdvözlését, melyhez én ama forró ohajtással járulok :
„adja a gondviselés, hogy főtisztelendőséged a királynak, a hazának,
„az egyháznak sokáig szolgálhasson; adja a gondviselés, hogy ter-
„hes hivatalos kötelességét a közváarakozásnak megfelelőleg telje-
„sithesse, melynek teljesülése iránt reményem szilárd és erős ama
„meggyőződés, hogy ez ünnepélyes alkalomra mind főtisztelendő-
„séged, mind én főgondnok társammal és kedves hitrokonainkkal
„megelégedéssel fogunk visszaemlékezhetni“.

A kir. biztosnak zajosan megéljenzett üdvözlete után a főt.
püspök ur a következő beszédet mondotta :

Méltóságos Főispán, Főgondnok és Királyi biztos ur!

Mlgs és főtisztelendő E. K. Tanács!

Tisztelt Gyülekezet!

„Öt hónapja, hogy az unitárius vallásközönség zsinati főtaná-
„csának törvényes választásban nyilvánult bizalmából egyházunk
„püspöki tisztét birni szerencsés vagyok; s midőn erre autonó-
„miánkból kifolyólag a választás ténye bevégződése után a canon-
„szerű szokott egyházi esküt letettem, a rám eröm feletti sulylyal
„nehezedő, de egyszersmind érdem fölöttileg megtisztelő egyházi
„hivatal jogkörében munkálkodni s az ahoz kötött kötelességeket
„teljesíteni tetteleg elkezdtem. Mégis, úgy tetszik nekem, hogy —
„mellözve a személyi tekintetet, — egyházi létünk e legfontosabb
„életmozzanata formailag csak a mai napon nyerte meg teljes be-
„végzettségét, midőn a választás és hivatalkörbe lépés tényéhez a
„korona beleegyezése is hozzá járult, midőn a legfőbb felügyeleti
„felségi jogból kifolyólag püspökké választatásomat Ő Felsége apos-
„toli királyunk kegyelmesen helybenhagyni s a szokásos királyi ok-
„levél (Diploma Regium) kiadatása által megerősíteni méltóztatott,
„minek alapján csak imént tevém le a magyar szent korona, Ő
„császári és apostoli királyi Felsége legmagasabb személye s törvé-
„nyes utódai iránt tartozó hűségi esküt is.

„Evvél tehát a különben minden külső pompát nélkülöző egyházi esemény egyszerű képe, ugyszólva a királyi szék fénye által ékített keretbe lőn foglalva, s tán nem szerénytelenség, ha én e napot némileg egyházunk ünnepének tartom, mely a mlgs és főt. E. K. Tanácstól örömmel fogadtatásra jogosult, mely följegyzési érdekekkel bir az egyházi-történetirő előtt, igénytelen személyeknek pedig benső hálájára méltó.

„Pillantsunk vissza csak a multba, hogy valódi értéke szerint méltányolni legyünk képesek a jelent.

„Mily hön ohajtotta, hányszor kérte egyházunk csak pár évtized előtt az akkori kormánytól, hogy e tisztet országos törvények, egyházi alkotmányunk s három százados szokás szentelte jogaink követelménye szerint zsinati főtanácsai választás útján betölthesse. De a kedvezőtlen politikai viszonyok az egyiknek megtartását, a másiknak végrehajtását kilencz hoszsu éven át nem engedték meg, mialatt a püspöki szék, ha nem is közügyeink rovására, minden esetre a törvények s önkormányzati jogunk sérelmére betöltetlen maradt. Nyomott hangulattal, szomorú vonásokban vannak e megtagadás felsőbb helyről jött keserű szavai egyházunk évkönyveibe beírva s élnek még szent vallásunkért buzgón érző sok szívben ma is azok fájdalmas benyomásai.

„És most ! Mekkora különbség amaz idők kormánya s kormányzási módja s szelleme és a mai között! Az ég és föld megmérhetlen távolság, a sötétség és világosság számokban ki nem fejezhető ellentéte lehet csak mértéke e különbségnek! Autocrazia akkor, élő alkotmány most! A rendeletek kényszer-rendje amaz időkben, a szabadság önkéntes engedelmissége ma! Lehangeltség, téglenség és országos gyász amott, életkedv, munkavágy és nemzeti remények itt! A királyi szék félelmen nyugvó uralma akkor, a király osztatlanul hí szeretete mostanában! Ez a különbség a két idő között.

„Való, hogy jelenben is vannak sötét pontok nemzeti életünk egén: a fegyveres béke, a szomszédban forrongó harci elemek, gyúanyagu s ezeknek folytán az ország lakóira sulyosodó terhek, egyesek erkölcsi és anyagi ingadozása, a közjóllét alapjainak itt-ott megrendülése, melyek miatt nem ok nélkül szorongatja szívünket honfi bú és a jövőtől remegő kétely; de a mi fő, a nemzet vissza van adva önmagának s a mi egy jobb jövő iránt nem hagy kételkednünk: az egyetértés, szeretet és kölcsönös bizalom

„gyémánt kapcsa tartja össze megszilárdult legbensőbb viszonyban
 „a trónt és nemzetet, a hazát és alkotmánytisztelő felséges kirá-
 „lyát! Valóban e korszak az alkotmányosság és valódi polgári sza-
 „badság aranykora! Oh légy érte imádással dicsőítve királyok ki-
 „rálya, jóságos Isten! Legyen hozsánna a királynak, a törvényhozás
 „bölcsességének, és a haza sorsa felett hű gonddal örökös nemzeti
 „kormányának!

„E tények és észrevételek — úgy vélem — alkalmas tárgyai
 „a Mlgs és Föt. E. K. Tanács mind gondolkodásának, mind mind-
 „nyájunk örömének.

„Polgári életünk történetiróinak szintén emlékezetben kell
 „hagyni az alkotmányos élet mai aeráját, midőn úgy a politikai mint
 „egyházi jogok tiszteletben tartatnak, a felekezetek törvényes sza-
 „badságukat háborítatlanul élvezhetik, midőn a hit és lelkiismeret
 „szabadságát egy fejlett irodalom és erős nemzeti közérzelem védi
 „s a társadalom a vallás szent intézményeiben, ez viszont a társa-
 „dalmi rendben és eszélyesen használt politikai szabadságban kere-
 „si és találja erőalapját és fentartó támaszát.

„Sőt egyházi történetiróink előtt is emlékezetes mozzanatokat
 „nyujt e nap. Az eddig latin szerkezetű megerősítő királyi oklevél
 „magyar szöveggel van kiállítva, többé nem csak az erdélyi, hanem
 „— az 1848-iki Pozsonyban tartott országgyűlés 20-ik t. cz. ér-
 „telmében — a magyar szent korona országáiban levő unitárius
 „vallást követő összes hívek superintendensének szól
 „Oh légy áldott gondviselő Istenünk, ki nekünk, hosszasan üldöz-
 „tetteknek, lényed oszthatlan egységének hívéseért sokat szenved-
 „dőknek — szent fiad a Jézus Krisztus tudománya által a diadalt
 „megérnünk adtad! Legyen áldott mindazoknak emléke, kik ez
 „eszméért s szent vallásunkért három századon át küzdöttek s azt
 „ránk szent örökségül hagyták! Legyenek áldottak a jelen század
 „azon felvilágosult lelkei, kik nekünk ez örömet alkotmányunk sza-
 „badelvü reformja által megszerezték.

„A mi végre igénytelen személyemet illeti, nekem szintén
 „öröm tárgya ez alkalom, mert e pillanatban egyházunknak törvé-
 „nyesen nyilvánult többségi akaratát, a magas kormány kedvező aján-
 „lata következtében, apostoli királyunk Ő Felsége legmagasabb hely-
 „benhagyása által is szentesítve látva: megszilárdulva érzem a bi-
 „zalmat, melyet most is megköszönve s mely előtt lélekben meg-
 „hajolva viselem a nem keresett tisztet. Úgy érzem, mintha a ki-

„rályi szentesítő akarat új erőt s bátorságot öntene lelkembe, elszánt lélekkel megharcolni a rám váró nemes harczot, s félre téve minden aggályt, nem rettenve vissza kicsinyes akadályoktól, egyházam támogatása és a korona tekintélyének szent védelme alatt, Istenben helyezett reménnyel s a siker némi kilátásával indulhasak már most a kitűzött cél felé.

„Mivel köszönhetem meg méltóbban a királyi kegyelmet, mint a mire a ker. emberiség legfőbb törvénykönyve tanít, így kiáltva fel a zsoltáriró prófétával: „Meg esküdtem, hogy megtartom a te igazságodnak törvényeit“. Zsolt. 119, 106. „Mivel teljesíthetem hívebben főpapi tisztemet, mintha azt teszem, a mire a királyok könyvének egy találó helye útasít: „Vön Sádok pap — így hangzik az — egy szaru olajat az ur sátorából és megkené Salamont, azután a kürtök megszólalának és az egész nép ezt kiáltá: „Éljen Salamon király! 1. Kir. 1, 39“. Én is veszem nemzetem szivéből a hazaszeretet és királytisztelet olaját, kiöntöm lelkemből a hálaadás szavát, mondván: „Éljen a király! Szaporítsd meg, oh Uram, a király életének esztendeit. Zsolt. 61, 7. „Teljesítse az ur minden ő kéréseit. Zsolt. 20, 6.“

„A mlgs főispán királyi biztos urnak pedig szivből köszönöm meg hozzám ez alkalommal is bébizonytott kegyes és előttem nagybecsű hajlamait; méltóztassék meggyőződve lenni arról, hogy di-cső őseinek erényeit örökölt lelkének jó gondolatai bennem fogékony kebelre találnak; egyedül a közérdekek azok, mik engem vezetnek, ezek lesznek az én égsarki csillagaim mindenben, valásközönségünk ügyeinek törvényes mederben jól folyása s egyházunknak számbeli és erkölcsi gyarapodása, a közmiveltségnek híveink között s jó hírnevünknek a világ előtt terjedése lesz éjnap gondom tárgya a míg élek s csak az a nap lesz megnyerve életemben, melyen e nagy jókért valamit tehettem s el lesz veszve valamennyi, midőn ezeken semmit se lendithettem. E nyilvános vallomás legyen megpecsétlője a közöttem és szent vallásunk egyeteme között a mai napon megerősített lelki frigynek.

„Utoljára legyen szabad a mlgs főispán királyi biztos urat arra is mély tisztelettel kérnem, hogy ezen Képv. Tanácsunk és egész magyar unitárius vallásközönségünk őseitől örökölt hűsége s alkotmányos hódolata kifejezése mellett az enyimet is — a leg-hívebb alattvalók egyikét — a magas kormány utján a királyi trón

„elébe juttatni, Ő cs. és apostoli királyi Felsége és magyar kor-
 „mánya legmagasabb figyelmét s pártfogó gondoskodását reánk ki-
 „kérni, engem pedig további nagyra becsült hajlamaiban megtar-
 „tani méltóztassék.

„Éljen a király! Éljen a haza! Éljen Udvarhelymegye főis-
 „pánja, főgondnok és királyi biztos, Daniel Gábor ur ő méltósága!

A főt. püspök urnak fennebbi, a közönség harsogó éljene közt
 mondott beszéde végeztével h. főjegyző Derzsi József a következő
 üdvözlő beszédet intézte a püspökhöz az E. K. Tanács nevében:

Főtisztelendő püspök ur!

„Az Egyházi Képviselő Tanács megilletődéssel hallgatta végig
 „Főtisztelendőséged ajkairól a dicsőségesen uralkodó I. Ferencz
 „József koronás magyar király ő Felsége iránti hódolati esküt.
 „Mindnyájunkra nézve megható vala az. Mindnyájunk kebelét szent
 „szent örömezzések dagasztják e pillanatban. Király ő Felségének
 „legfelsőbb jóváhagyása legfelsőbb pecséttel erősítette meg egyhá-
 „zunk zsinati Főtanácsának mult évi augustus hava 27-én megej-
 „tett, régi egyházi és országos törvényeken alapuló szabad válasz-
 „tását. Nagy örömünkre szolgál, hogy király ő Felsége önként en-
 „gedve a zsinati Főtanács kívánatának, az Approbata Constitutio
 „1. része 1. titulusanak, az 1848 évi, akkor még külön magyaror-
 „szági XX. törvénycikknek is megfelelőleg, az 1868 évi XLIII.
 „törvénycikk 14. §-a által is fentartott és dicsőségesen uralkodott
 „Felséges elődei körül is senki által soha kétségbe nem vont IX-ik
 „articulusa értelmében Főtisztelendőségedet már elfoglalt püspöki
 „hivatalában legkegyelmesebben megerősíteni készséggel méltóztat-
 „ván, ezen kegyelmes megerősítéssel és a hódolati eskünek most
 „történt letételével, illetőleg a mlgs főgondnok ur, mint e végre
 „kinevezett királyi biztos által lett bevételével a magyar állam el-
 „ső rendü diplomaticus hivatalnokai sorába ünnepélyesen beiktatni,
 „s ez által vallásközönségünket jelen válságos napokban megnyug-
 „tatni kegyeskedett. Nagy örömünkre szolgál, hogy e pillanattól
 „kezdve vallásközönségünknek nem csak törvényesen megválasztott,
 „hanem törvényesen királyilag meg is erősített püspöke van főtisz-
 „telendőséged személyében, hogy a tépett és sok vihart kiállott lo-
 „bogóra, melynek zászlótartója magas hivatalánál fogva első helyen
 „egyikfelől Főtisztelendőséged, az egyház czimere mellé a magyar
 „állam czimere is fel van illesztve ujra. Ha Jézus elmondhatta, mi-

„kor a szegények javára mindenét felajánlott Zákéus házába, an-
 „nak meghívására belépett: ma lett üdvössége e háznak, —
 „bizony mi is elmondhatjuk már most, hogy: ma lett teljessé val-
 „lasközönségünk öröme és megnyugvása újra, ma tölt be az ígélet.
 „Anynyival nagyobb a mi örömünk, mert Főtisztelendőséged nyilat-
 „kozataiból újabban is meggyőződék Tanácsunk vallasközönségünk
 „iránti meleg érdeklődéséről, ragaszkodásáról és erős szeretetéről,
 „s újabb ígéletét bírja, hogy kitünő tehetségeit annak érdekében
 „és javára fogja felhasználni.

„Igaz ugyan, hogy Főtisztelendőséged törvényeink szerint in-
 „ter pares primus, következésképp a fő és képviselő Tanács min-
 „den tagjának, nemcsak, minden hitfelünknek ki kell venni a maga
 „részét kellő mértékben a közteendőkben. De az is igaz, hogy Fő-
 „tisztelendőséged püspöki hivatala nem anynyiban külső dignitás,
 „mint inkább a felelősségnek, munkának és tevékenységnek sokszo-
 „ros halmaza. Vallasközönségünk szép családjában, e család külön-
 „böző törzsei között egyik felől Főtisztelendőséged a családapa, s
 „bármily odaadással működjenek is az egyes tagok, sok, nagyon
 „sok marad még fenn és vár főintézőre. A ki valaha valamely na-
 „gyobb testületnek közügyei intézésében részt vett, vagy épen ve-
 „zérszerepet játszott, az tudja, mit teszen egy nagyobb testület ve-
 „zére lenni. Szem kell hogy legyen, mely mindent meglát, még
 „azt is, a mi talán a sokaság figyelmét kikerüli — és szem, mely
 „sokat — látván, nem lát meg. Fül kell hogy legyen, mely min-
 „den neszt észre vesz, — és fül a mely sok lármát nem hall meg.
 „Kéz, mely folyton ültet, plántál, — és kéz, mely egy úttal foly-
 „ton irt és gyomlál. Szív, mely az egész nagy test érzelmeitől da-
 „gadozzék, és szív, mely a rohamos lázakat mérsékelni és fékezni
 „bírná. Fő, mely a nagy testet, annak lépéseit, cselekedeteit he-
 „lyesen irányozza. Tűz, mely égetés nélkül az egésznek éltető,
 „fentartó és tenyészítő meleget kölcsönöz, és mérséklet, mely
 „előtt a megszilajodott indulatok és hullámok is lesimulnak.

„Ez talán igen sok is egy embertől. De a nagy test érdekei
 „igy kívánják, s a kinek sok adatott, attól sok is kívántatik.

„S az özszesz testi és szellemi erőknél mindezen megfeszíté-
 „se és folytonos feszültségben tartása, mindezen sokoldalú munkás-
 „ság elzártan, mondhatni titokban történik. A nagy sokaság nem
 „tud az átvirasztott éjéről, a kimerülésről, bádgyadtságról; nem is
 „ügyel a mozgó erőre, elég ha látja hogy menyen, halad a test.

„Hja! a naptól azt kívánjuk, hogy minden reggel felkeljen, új erővel világoljon és áraszsza áldásait, ha szintén vérző kebelével nyugodott is el, s ha bágyadozó sugarai, mint fájdalmas sohajok rezegtek is halmok és völgyek felett.

„A közigazgatási főnök szerepe mondhatni háládatlan is. Nem olyan, mint a szónoké, ki egy beszédével talán ezereket hódít meg. Nem olyan, mint az író tudósé, kinek szavait a tengeren túl is meghallják, s intései oda is elhatnak. S talán mégis fontosabb valamenynyinél. A nagy test egészsége, munkaképessége és munkálkodása nagy részben tőle függ,

„Főtisztelendő ur! A Képviselő és Főtanács, valamint az egész vallásközönség ily szemet, fület, kezet, szívet, fejet, tüzet és mérséket reményl és vár Főtisztelendőségében. Isten megáldotta több nemű tálentummal. Áldjon meg Főtisztelendőséged is minket, vallásközönségünket sok, sok jóval. Egyházunknak sok belső szükséglete van. Azt kívánjuk, hogy Főtisztelendőséged érezze azokat valamenynyi hitfeleink között leginkább. Sok építeni valója van. Azt kívánjuk, hogy Méltóságod legyen a legfáradhatatlanabb munkás. Sok megtudni valója van. Főtisztelendőséged legyen a legbuzgóbb és legelső tanító. Sok vesztesége van. Főtisztelendőséged legyen a legelső kipótolni igyekező. Több sebei vannak. Főtisztelendőséged legyen az első orvos.

„Még lehet, hogy a főpásztori sok nézni, hallani, érezni, meggondolni és végezni való talán nem engedi meg, hogy mint régebb, ezen túl is ugy meglássa, hallja, érezze és végezze magán ügyeit. Ámde a jó pásztor életét is adja az ő nyájaért.

„De meg ne rettenjen. Nem kívánunk mi halált. Életet ohajtunk, mely éltet, hat és gyarapít. A Képviselő és Főtanács késéggel nyújt segédkezet a nagy munkára. Csak azt ohajtjuk, legyen olyan mint a porondos mész, mely a különböző kemény testeket is egy nagy erős egészszé, épületté alkotja s együtt tartja. Legyen olyan, mint a delej, mely a távoliakat is maga körül gyűjti. Álljon csupa szeretetből és tapintatos igazságosságból, mint Pál apostol kívánja a püspököktől, s akkor ne féljen. A Képviselő és Főtanács saját kezével és saját vállain fogja hordani a földet a dicsőség és nagyság királyhalmához — ha van számunkra ilyen fentartva — s azon egyfelől Főtisztelendőségednek mutatja ki a helyet.

„Tartsa meg Dávid Ferencz lánglelkét, sajátítsa el Hunyadi „Demeter bölcsességét és tapintatát, Enyedi, Toroczkaei és Körmöczi „tudományát, Koncz Boldizsár hűségét, Almási Mihály közigazgatási „tálcumát, Szentábrahámi phoenixszerű szervező és megtartó ere- „jét, s ha talán csapásokkal és nehéz körülményekkel kell szembe „menni, Székely Sándor és Kriza költői vénáját, mely még akkor is „mutatja a béke, megnyugvás és szabadulás olajágát, ha mindent be- „láthatatlan ár borít el. Ne csüggedszse az a körülmény, hogy hi- „vei száma kevesebb más hazai püspökök hívei számánál. Jézusnak „a tizenkét nyilvános tanítványon kívül volt még más titkos „hetven tanítványa is. A Főtisztelendőséged tudva levő hatvan eze- „rén kívül lehetnek és vannak is még titkosok is. Több Saulusból „lett már Jézus óta Pál. Különbö is kicsiny csillag is képes volt „hajdan bölcséket vezérelni az igazság bölcsőjéhez. Keresse ez- „után is az igazságot, mint eddig tevé, s mi követjük.

„Nem fáradszom tovább becses figyelmét. Nem kívánok visz- „szaélni a bizalommal, mely csupán ideiglenes, helyettes főjegyzői „hivatalomnál fogva igénytelen személyemnek juttatá a szerencsét, „hogy ez innepélyes alkalommal az E. K. Tanács ohajtásait vázoljam.

„Isten tartsa meg Főtisztelendőségedet király ő Felsége haj- „landóságában, jó erőben, egészségben uri családjá, az anyaszent- „egyház, városunk és hazánk javára és előmenetelére. Isten éltesse „sokáig, sokáig!”

A h. főjegyzőnek emez, a közönség által szintén megéljenzett beszéde végeztével az elnök az E. K. Tanács ülését bezárta és az innepély véget ért.

De nem egészen; mert délután 2 órakor a püspöknél mintegy 80 személyre terített dús asztal várta a helybeli egyh. tanácsoso- kat, a vidékről ez alkalomra bėjött egyh. tanácsos fiait, s a város különböző testületeinek kitűnőségeit. A kedélyes lakoma vidám kedvre hangolta a jelenvoltakat, s annak ősi szokás szerint felkö- szöntésekben adtak kifejezést. A pohárköszöntések sorát a házi gazda, a püspök nyitotta meg, a ki a király Ő Felségére üritette serlegét. Poharat emeltek továbbá Berde Áron a kormányra és Trefort miniszterre, Kovácsi Antal Dániel Gábor kir. biztosra, Gr. Eszterházi Kálmán Ferencz József püspökre, Váradi Károly Berde Áron főgondnokra, Nagy Lajos Nagy Péter ev. ref. püspökre, Dr. Groisz Gusztáv az unitáriusok hagyományos egyetértésére, Derzsi József Kolozsmegyére és képviselője Gr. Eszterházi Kálmánra, Ve-

res Dénes Kolozsvár városára és Simon Elek polgármesterre, Péterfi Dénes Groisz Gyusztáv egyetemi rectorra, Nagy János Biró Pál kir. törvzs. elnökre, Simon Elek Ferencz József püspökre, Májai István Pál Sándor tanker. főigazgatóra, Kovács János a helybeli testvér egyházak közötti egyetértésre és azok jelen volt képviselőire Veszely Károly r. kath. plébánusra, Szász Gerő és Szász Domokos ev. ref. papokra és Rosiescu Vazul gör. n. egy. esperesre, Szász Gerő Berde Mózsára, Szász Domokos az unitárius főtanoda tanáira és ifjúságára, Benczédi Gergely P. Horváth Kálmánra, Kovácsi Antal a püspöknére. Ittak még Fretwellért, Teleki Miklósért, Brassaiért, Kelemen Benőért, Szigethi Miklósért, Nagy Lajosért, Kovácsi Antalért és a budapesti fiók-egyházért, melynek előljárósága nevében Hajós János és Buzogány Aron, valamint a vásárhelyi és udvarhelyi egyház tagjai, ez alkalomra üdvözlő táviratokat küldöttek.

Végül nem hallgathatunk el egy megható jelenetet, melyet a főtanodai ifjúság üdvözlő éneke idézett elé ebéd alatt. Az ifjúság érzelmeit itt Gál Miklós II-od éves theologus tolmácsolta, mire a püspök meleg szavakban felelt, s köszönte meg az ifjúság megemlékezését.

Igy folyt le ez ünnepély, melynek minden sorát és részletét örömmel hozzuk t. olvasóink tudomására, s örömmel jegyeztük fel az egyházi történet és utókor számára.

S. D.

